

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 12. maja 2022 - Leto XXXII, št. 19

stran 2

OGRELI SRCA IN POBOŽALI UŠESA POSLUŠALCEV

*Ustanovna seja Parlamenta ...
stran 2*

*Največ pajdašov ma v Sakalovcaj
stran 4*

*Pazi na čebele kot na zenico svojega očesa!
stran 6*

Pozdrav pomladi

OGRELI SRCA IN POBOŽALI UŠESA POSLUŠALCEV

Zveza Slovencev na Madžarskem je v soboto, 30. aprila, v refektoriju (opatova jedilnica)

Kulturniki so v veliki meri izgubili možnost, da bi pokazali, kaj delajo, občinstvu

Obrtniški mešani zbor »Notranjska« je pel pod taktirko Mihaele Kavčič

nekdanjega monoštrskega samostana pripravila koncert z naslovom Pozdrav pomladi. Domači pevci Komornega zbora ZSM Monošter so namreč gostili Obrtniški mešani pevski zbor »Notranjska« iz Logatca, s katerim že vrsto let odlično sodelujejo. Prireditev sta povezovali *Nikoletta Vajda Nagy* in *Marijana Sukič*. Koncertu so prisostvovali tudi številni gostje, in sicer pooblaščenica ministrice Veleposlaništva Republike Slovenije v Budimpešti *Jana Strgar*, generalna konzulka Republike Slovenije v Monoštru *Metka Lajnsček*, zagovornica Slovencev v madžarskem parlamentu *Erika Köleš Kiss*, predsednik Državne slovenske samouprave *Karel Holec* in predsednica Zveze Slovencev na Madžarskem *Andrea Kovács*, ki je v svojem pozdravnem nagovoru med drugim izpostavila: »Kulturna dejavnost v Porabju je izredno pomembna, saj so prav kulturniki, člani naših kulturnih skupin, tisti, ki ogromno naredijo na področju ohranjanja in razvijanja kulturne dediščine slovenske skupnosti na Madžarskem. Za nami sta dve leti, v katerih so se zaradi epidemije nenehno menjavale omejitve in sprostitev.

pa je bila odvzeta priložnost za to, da uživa v kulturnih vsebinah, ki bogatijo naše

Komorni pevski zbor Zveze Slovencev na Madžarskem deluje od leta 2005 pod vodstvom glasbenega pedagoga iz Murske Sobotne, *Tomaža Kuharja*

vsakdanje življenje. Danes smo se spet lahko zbrali v tej prelepi dvorani, nekdanji obojevalnici cistercijanskega samostana, da s petjem pozdravimo pomlad. Obrtniški mešani zbor »Notranjska«, ki je bil ustanovljen pred 35. leti, v njem pa pojejo pevci s širšega območja Notranjske (Vrhnika, Logatec, Cerknica, Postojna in Idrija), zadnjih pet let vodi *Mihaela Kavčič*. Gostje iz Slovenije so se v Porabju tokrat predstavil že tretjič. Zbor je lani, kljub strogim omejitvam zaradi epidemije novega koronavirusa, pripravil več prireditev, s katerimi je počastil tudi

30-letnico slovenske samostojnosti. V prvem delu koncerta smo zato slišali pesmi z domovinsko noto: *Po jezeru, Slovenec sem* ter *Viharnik vrh gora*, zatem pa še pesem *Spomini*, pri kateri je avtor besedila in melodije *Miro Kernjak*, sin koroškega narodnega skladatelja *Pavla Kernjaka*. Prvi del koncerta je obogatila še pesem *Marjana Stareta Sanjam o domovini*, ki jo je uglasbil *Slavko Avsenik*. Solistko *Petro Nagode* je s harmoniko spremljal *Janez Gostiša*.

Komorni pevski zbor Zveze Slovencev na Madžarskem, ki deluje od leta 2005 pod vodstvom glasbenega pedagoga iz Murske Sobotne *Tomaža Ku-*

harja, je za tokratni nastop pripravil predvsem priredbe ljudskih pesmi iz različnih slovenskih pokrajin, med njimi tudi iz Porabja in Prekmurja. Slišali smo pesmi: *Pevec, Jaz bom edne citre küpo, Je pa davi slan'ca pala, Prelepa je selška dolina in Domov v slovenski kraj*.

V okviru pevskega zbora »Notranjska« delujejo tudi manjše zasedbe, in sicer dva kvarteta, *Gostiša* in *Nagode*, komorna in priložnostna zasedba zbor, ansambel *Jesenski listi* s pevci, recitatorke pa tudi instrumentalni trio s pevci in recitatorji. Družinski kvartet *Nagode* z Vrhnike, ki je na lans-

Ustanovna seja Parlamenta je potekala 2. maja

Delo novega Parlamenta se začne z ustanovno sejo, ki jo skliče predsednik države največ v tridesetih dneh po volitvah. Ustanovno sejo 2. maja je s svojim pozdravnim nagovorom odprl predsednik države *János Áder*, nakar je poslance seznanil tudi z načinom prevzema poverilnih listin.

Slovenska zagovornica *Erika Köleš Kiss* med svečano prisego

Naloge ustanovne seje so, da sprejme osnovne kadrovske in organizacijske pogoje delovanja Parlamenta, sprejme tudi poročilo o volitvah in potrdi mandate poslancev ter izvoli predsednika ter podpredsednike Parlamenta.

Ustanovno sejo je vodil najstarejši poslanec Parlamenta, ki je najprej dal besedo predsednikoma Nacionalne volilne komisije in Nacionalne volilne pisarne, ki sta poročala o delu njihovih organov in o izvedbi državnih nalog na državnozborskih volitvah, ki so potekale 3. aprila.

Poslanci in poslanke novega Parlamenta so potem opravili svečano zaobljubo, edini polnopravni narodnostni poslanec, pripadnik nemške narodnosti, je besedilo zaobljube povedal v svojem maternem jeziku.

Narodnostni zagovorniki so besedilo zaobljube povedali pred predsednikom državnega zbora, vsak se je lahko sam odločil, ali ga bo povedal v madžarskem jeziku ali v lastnem maternem jeziku. O zaobljubi se je podpisal tudi dokument.

Na ustanovni seji je državni zbor odločal tudi o tem, kakšni odbori in komisije bodo delovali v njegovem okviru, kdo bodo člani le-teh in kdo jih bo vodil.

Ta dan je bil ustanovljen tudi Odbor narodnosti na Madžarskem, predsedoval mu bo poslanec nemške narodnosti *Imre Ritter*.

F. Sütő; Foto: D. Pálya

kem festivalu *Europa Cantat* v Ljubljani nastopil kot ena izmed šestih izbranih slovenskih družinskih pevske skupin, je tokrat zapel dve ljudski: *Čej so tiste stazice in Kambrca*. Za konec so pevke in pevci zbora »Notranjska« zapeli še tri ljudske pesmi z različnih koncev Slovenije: *Dekle na vrtu*, iz osrednje Slovenije, is-

trsko *Kemu si dala rožice* ter koroško *Sem se rajtal ženiti*. Poslušalci se zahvaljujemo obema sodelujočima zboroma, ki sta s svojimi čutnimi izvedbami skladb ogrela naša srca in pobožala naša ušesa. Prav gotovo bo podobno že kmalu, 18. junija, ko bo Komorni zbor ZSM Monošter gostoval v Logatcu.

Silva Eöry

Pred 80. letami so začnili naganjati koroške Slovence

Letos 14. apriliša je koroški deželni glavar (Karintia tartományfőnöke) *Peter Kaiser* v slovenskoj rejči proso odpuščenje za tau, ka so Slovenke in Slovence s Koroškoga začnili deportérati djenau pred 80. letami. Avstrijski političar je cudau, ka do se trüdili, ka bi kaj takšoga več nikdar nej bilau. Ka se je zgaudio sprtoleti 1942, na sreji druge svetovne bojne na Koroškom? 14. apriliša so v Dajčland vözagnali prve Slovence, ka bi – po zelenji nacionalsocialistov – »krajino pá nemško napravili«. Deportérati so zvekšoga prausne pavre, povezane s svojov zemlau, šteri so sledik kaudiške gratali. Adolf Hitler je že leta 1925 v svojoj knigi »Mein Kampf« naznau, ka trbej Dajčlandi povrnauti krajine, zgüblene v prvoj svetovnoj bojni. Zvün toga morejo prej Nemci prejkvzeti šurke zemlé v vzhodnoj Evropi, vej pa njini narod nüca več »mesta za življenje« (»Lebensraum«). Té program so začnili izvajati po oktaubri 1939: z okupérani

krajin so vözagnali nejnemško lüstvo, na njino mesto pripelali Nemce, druge domanje lidi pa so na silo spreobračali v Nemce. S tisti slovenski krajin, štere so

Prejdjen SS-a Heinrich Himmler je že 25. augustuša 1941 vöda, ka trbej s Koroškoga deportérati dvejstau slovenski držin, štere so »prauti nemš-

no mesto pa aj bi prišli Nemci s Kanalske doline in Djužne Tirolske na Taljanskom. 14. in 15. apriliša so 186 slovenski držin oprvim odpelali v lager Žrelec

moškov, žensek in detet. Tau je biu prvi val deportacij, šteroga so že dugo pripravljali, tak so ga leko vöspelali v dve dnevaj. Vö so zagnali slovensko narodnostno elito in svoje gospodarske protivnike, šteri so bili cejlak nedužni, trpeti so mogli samo zavolo svoje »ovaške krvi«. Od geseni 1944 do apriliša 1945 pa je prišo drugi, dugši val deportacij, v šterom so na red prišle familije slovenski partizanov. Badva vala vöpelanj segneta v gnešnje generacije tó, vej so se pa vnaugi stariške zavolo straja odlaučili, ka svoje mlajše več ne navčijo slovenski.

Naganjanje med drugov svetovnov bojnov na vöke ostane nika najbolje travmatičnoga za koroške Slovence. Svetešnji programi na letošnje krauglo oblejtnico pa so pokazali, ka gnesnedén že venak avstrijski rosag tó tak gleda na deportacije Slovencev kak na eden najbolje kmičen čas v svojoj zgodovini.

-dm-

Tri vödpelane koroške slovenske držine v lageri Frauenaaurach (pauleg Nürnbergga v Dajčlandi)

dojobladali, so želejli vözagnati 220-260 gezero Slovencev (tau se jim je k sreči nej priškalo).

koma narodi in rosagi«. Tajna policija Gestapo je mogla dolaučiti, štere do té familije, na nji-

blüzi Celovca (Klagenfurt), od tistec pa so v druge lagere v »rajhi« vözagnali djenau 917

20. dnevi spominov in tovarištva na Petanjcih

BOSA POJDIVA DEKLE, OBSOREJ

S Kajuhovo pesmijo Bosa pojdiva dekle, obsorej, ki je tudi himna Vrta spominov in tovarištva,

poznanega pod partizanskim imenom Kajuh, ki se je rodil 19. decembra 1922 v Šoštanju, umrl

rektor Zavoda za kulturo iz Šoštanja. »Kajuh je naš, mi smo Kajuhovi. Letos smo zelo veseli, da obeležujemo stoto obletnico pesnika prihodnosti in velikega človekoljuba,« je povedal Čop in pojasnil, da so v njihovi občini obletnico posvetili predvsem mladim, saj se je »na žalost zgodilo to, da Kajuha skoraj ni več v šolah, zato ga mladi ne poznajo več, razen seveda tam, kjer ga družine ohranjajo, zato smo se odločili, da letos to spremenimo.« Eden glavnih projektov Kajuhovega leta v Šoštanju pa je, da pred Kajuhovim spomenikom v Šoštanju vsako soboto berejo njegovo poezijo.

in pisatelja, urednika Kajuhovih zbranih pesmi leta 2015 in avtorja romana Prestreljene sanje, ki

Komprij in Fahira Smajić ter Moški pevski zbor Slava Klavora Maribor, nato pa je spregovoril še

V kulturnem programu se je predstavil tudi Moški pevski zbor Slava Klavora Maribor

se je 5. maja v Petanjcih začela slovesnost, ki jo je Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija pripravila ob 20. dnevu spominov in tovarištva in ob 100-letnici rojstva slovenskega pesnika Karla Destovnika,

pa je 22. februarja 1944 na Žlebnikovi domačiji v Šentvidu nad Zavodnjami.

Po uvodnem pozdravu župana občine Tišina *Franca Horvata* je spregovoril *Kajetan Čop*, di-

Kajuhov hrast so posadili: (od leve): Srečko Meh, Ernest Ebenšpanger, Franc Horvat, Aleksander Čonč (zborovodja mariborskega zbora Slava Klavora) in Vlado Vrbič

je izšel letos. V kulturnem programu so sodelovali učenci OŠ Tišina, kulturna skupina Gimnazije Franca Miklošiča Ljutomer, recitatorki Milojka Bačovnik

predsednik uprave Ustanove dr. Šiftarjeva fundacija *Ernest Ebenšpanger*. Ob koncu slovesnosti je sledila še spominska zasaditev Kajuhovega hrasta iz Zavodnj.

Tekst in fotografiji: *Silva Eöry*

PREKMURJE

Občina Rogašovci je slavila

Občina Rogašovci je proslavila svoj 21. občinski svetek. Ob tej priliki so pripravili tudi proslavo, na steroj je zbrane nagučo župan Edvard Mihalič. Pravo je, ka je veseli, ka so po dvej lejtaj pa pripravili takšo proslavo, na stero je leko prišo vsakši, steri je steu, vej pa je nauvi koronavirus dvej leti nej dopüsto, ka bi se lidge množično srečavali. Povedo je ške, ka zadnjo paut na takši proslavi guči kak župan, vej pa na letošnjij lokalnij volitvaj več nede kandidero. »Ponosen sam na tau, ka ste me štirikrat izvolili. Funkcijo župana sam opravlo častno in z velikim veseldjom,« je ške pravo Mihalič in cujdau, ka je probo poslušati vsakšoga, čiglij je vsakši predlog nej mogo spraviti v žitek. Na prireditvi so raztalali tudi občinske nagrade. Nagrado s športnoga področja je daubo Aleš Gomboc, štirikratni državni piciklistični prvak, nagrajeniva pa sta bila tudi dva krvodajalca, Marjan Rep, steri je krv darüvo 137-krat, pa Alojz Hari, steri jo je darüvo 112-krat. Nagrado so daubili tudi člani Folklornega društva Vrbe, stero je začnilo s svojim delom leta 2017. Pauleg toga ka se družijo, je za njih fontoško, ka plešejo goričke in tudi druge plese. Trenutno je aktivnih sedem parov, steri plešejo tak na domanji prireditvaj kak vseposedi tam, kama jih pozovejo. Nagrado je v imeni društva prejkvzela članica folklorne skupine Agata Recek. Nagrado je daubo ške ravnatelj Osnovne šole Sveti Jurij Aleksander Mencigar, steri je biu na tau mesto vöodabrani leta 1996. V cajti njegovoga ravnateljevanja je biu tudi položeni temeljni kamen za gradnjo nauve šolske zidine, stera je bila zgotovljena leta 2002. Nagrado občine je v imeni ravnatelja prejkvzeu njegov pomočnik Drago Šafer.

Silva Eöry

Ludvik Novak, župan Občine Puconci

NAJVEČ PAJDAŠOV MA V SAKALOVCAJ

Ludvik Novak, steri je že duga lejta püconski župan, je gvüšno eden od tistih prekmurskih županov, steroga v Porabji največ vidite, tak na prireditvaj kak tudi ovak. »Ges rejsan dosta odim v Porabje, tak brodim, ka mejsečno najmenje dva do trikrat dem prejk granice. Največ pajdašov mam v Sakalovcaj. Z njimi sam se spozno že prva, kak je tam borovo gostüvanje bilau,« je prva povedo sogovornik, steri tak pravi, ka v Porabje rad dé tudi zavolo toga, ka tak bar malo pomaga domanjo rejč gordržati: »Poznam tudi takše, steri so bole lagvo gučali slovenski, zdaj pa, ka se večkrat srečamo, že baukše gučijo po domanje. Dobro bi bilau, če bi bilau več stikov, tak na športnom področji kak vseposedi indri.« Püconski župan ške neka neka drugi brodi, žau njemi gé, ka se porabski mlajši domanje rejči ne včijo tudi v šauli: »Gda sam ges v šaulo začno oditi, sam tudi nej znau knjižno slovenščino. Tudi za nas je biu tau en drugi gezik. Zdaj je problem, gda tej mlajši domau pridejo, si s stariši ali stariši ne morejo pogučati, vej pa oni ne vejo »govoriti.«, zatau si morejo te po vogrski pogučavati. Bar prva leta bi se mogli v šauli včiti tak narečje kak slovenski knjižni gezik.«

Ludvik Novak je gorraso v Bodoncaj, gé s svojo držino ške gnesden žive. Kak edinec je živo na paverstvi, zatau so ga doma nej pistili, ka bi se po zgotovleni osnovni šauli, v stero je odo v domanji vesnici, šau dale šaulivati: »Delo sam doma, takše bole srednje veliko verstvo smo meli. Gda je bilau doma na grünti delo, sam doma delo, gda pa ga je nej bilau, pa sam odo pomagat zidarom.« Po tistom, ka je prišo od sodakov je, te je meu samo 20 lejt, grato najmlajši predsednik gasilskoga društva v Sloveniji: »Glj v tistom cajti

so se naši gasilci med sew neka posvadili zavolo ene male motorke, pa so te mene zvolili za predsednika. Osem lejt sam biu predsednik, sled-

Ludvik Novak (Kejp: Silva Eöry)

kar, lekar 20 lejt, blagajnik, zdaj sam brez funkcije, ovak pa ške aktivno sodelüvem v društvi.« V tistom cajti je biu aktiven tudi pri mladincaj, nej samo v Bodoncaj, liki tudi v

Potrošnik, po tistom v Panoniji kak referent v računovodstvi, te pa je šau v gnešnjo püconsko firmo Kema, v steroj je biu glavni knjigovodja: »Tistoga

cajta je tau ške bila fabrika peska in je spadala pod firmo iz Ruš. 1994. leta, gda so se začnole ustanavlati nauve občine, sam šau k direktori pa sam njemi pravo, ka

Župan na lanski proslavi občinskoga svetka vküper z dobitniki občinskih nagrad (Kejp: osebni arhiv Ludvika Novaka)

soboški občini, biu pa je tudi predsednik krajevne skupnosti. Pauleg toga se je odlaučo, ka de se tudi dale šaulivo. V decembri leta 1974 se je kak izredni dijak vpiso v srednjo ekonomsko šolo v Maribori, gé je te leta 1978 tudi maturejro: »Predavanja smo meli v petek večer in v soboto. V Maribor sam se vozo z busom, pa med vožnjo sam se tudi včiu. Tam je živo stric, očov brat, pa sam furt pri njem leko prospou.«

Med tem cajtom je že biu v službi, prva v bautoški firmi

mo kandidatejro za župana. Štirge kandidati smo bili, daubo pa sam malo več kak polonje glasov, tak ka sam biu za püconskoga župana izvoljeni že v prvom kraugi volitev.«

Püconska občina je ena vekših na Goričkom, vej pa se pod njau drži 23 vesnic: »Na žalost je tak gé, ka se menje lidi rodi, kak pa jih mera. V zadnji 28 lejtaj smo skor za eno cejlo vesnico lidi zgibili, vej pa nas je bilau leta 1994 ške 6500, zdaj pa nas je samo ške okauli šest gezero. V sami

Püconcaj, gé mam eno par dobrih firm, je ške vrejdi, z drugih vesnic so mladi odišli, čiglij smo dosta vsega napravili. Kanalizacija je ške nej vseposedi napravljena, sploj tam nej, gé mam raztepane rame.«

Po tistom, ka je 20 lejt uspešno vodo občino, se je leta 2014 odlaučo, ka nede več kandidero za župana, vej pa je meu priliko titi v penzijo. Samo po tistom, ka je nauvo izvoljeni župan Ernest Nemeč na žalost mrau, je biu na nadomestnih volitvaj leta 2016 pa izvoljeni za župana, po tistom pa ške gnauk, leta 2018. Letos prauti konci leta do v Sloveniji lokalne volitve, Ludvik Novak pa pravi, ka zdaj rejsan nede več kandidero: »Zdaj pa rejsan folga, vej pa škem na starost ške malo uživati. Naj pride što mlajši, pa tau delo prejkvzeme.«

Ludvik Novak pravi, ka je istina gé, ka je dostokrat za držino nej meu dosta cajta. V zakoni z ženo Jolanko se jima je naraudo sin Jernej, steri je zdaj že vözraščeni človek in ma svojo držino: »Snejo mam iz Makedonije. Naša občina je pobratena s srbsko občino Čičevac, in gda smo bili na obiski, je tam bila tudi ona, pa sta se tak spoznala.« Za vnüka Jovana ma dejdek zdaj malo več cajta, kak je meu prva za sina, pa gda de šau v penzijo, brodi, ka de ga ške več. Gvüšno pa nede pozabo tudi na pajdaše v Porabji. »Žau mi je, ka nam je v preminauči lejtaj nejgratalo napraviti kakše fabrike, v steroj bi se lidge z Goričkoga pa Porabja zaposlili, pa bi te tudi na té način leko pomagali gordržati domanji gezik,« je na konci ške pravo Ludvik Novak. Kejp na 1. strani: Na sprejemi za flajsne šaulare (Kejp: osebni arhiv Ludvika Novaka)

Silva Eöry

Kejpi: Silva Eöry in osebni arhiv Ludvika Novaka

Menjše meštrije (1)

Do tega mau smo vam v našoj seriji nutpokazali kauli dvajsti indašnji slovenski meštrij, o šteraj dosta znamo. Skor eške gnauk telko takši pa geste, o šteraj malo menje vejmo, donk pa je ne smejmo vönjati. Spoznajte na kratko té meštrije v

tö), ništerno domanjo lüstvo pa je majstrom in bautošom pomagalo za lon. Če rejsan je začnila meštija pomalek na nikoj titi, so štrümfarge donk začnili réditi rokajce brezi prstov, vunene šapke in štrikaše. Tržiški štrümfarge so nücali

gorenjali že med prvov svetovnov bojnov.

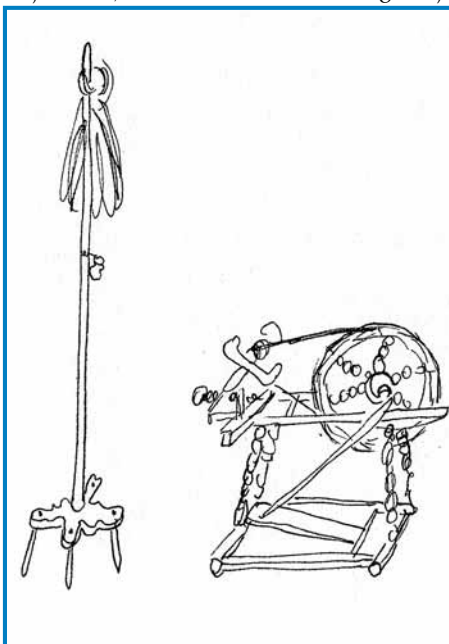
Tistoga ipa so ranč tak specialisti gvant šivali, *sobolice in sabauli*, šteri so se v svoji mladi lejtaj ojdli v vekše varaše ali na tihinsko. Sledik smo je najšli skor v vsakšoj vesnici, bili so sinauve najbole srmački držin. Ranč tak kak šauštarge uni so tö od iže do iže ojdli in članom familije šivali gvant. Najbole so služili, gda so se domanji nalečüvali za zdavanje ali pa gda je nekak mrau pri rami.

Sabaulom so se Slovenci dosta špotali, na priliko s tejm, ka se prej »bogijo požakov«. Na panjski končnicaj (kaptárvegek) med drüгим vidimo, kak eden kozdji bak naganja sabaule ali ka je na vagi eden takši bak žmetnejši od edne cejle patije sabaulov. *Klobučarge* so redili klabüke. Najduže je meštija gorostala v gorenjski varašaj Škofja Loka in Tržič, gde so meli zavolé sukna (vászon), vune in smole. Indrik so rédili eške bole indašnje kolapoše s slame ali veuki gob z búkovi drejv, na Štajerskom pa so je pleli z lipove skaurdje in je nosili v deždji. Nika sploy posabnoga so bili klabüki s šurkim obaudom, štere so nosili pastérge po slovenski plaminaj.

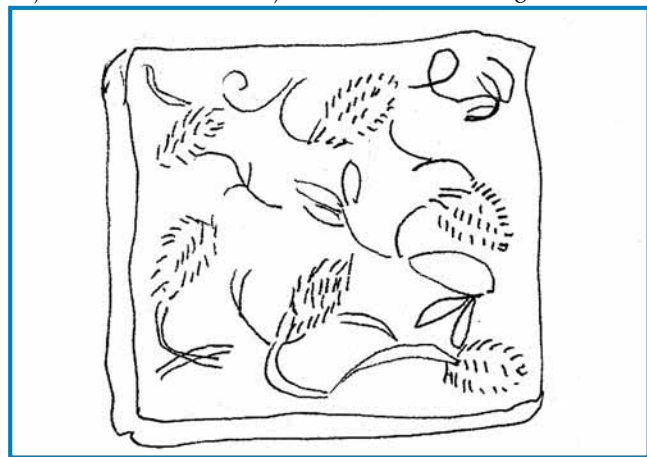
V Škofjoj Loki so dobro poznali majstre *glavnjikkare*, o šteraj v dokumentaj pišejo že na srejdi 18. stoletja. Eške dugo po tistom je velalo, ka so glavnjike rédili najbole srmački lidgé, samo ništernim se je prišikalo oprejtí svojo delavnico s pomočnikami in inašami. Glavnjikkarge so sprvoga rédili tzv. »ušivce«, šteri so bili pravokotni (négyszögletes) in meli na

bejdvej stranaj zobé. Skor takši so bili »prašniki«, šteri so meli z en kraj bole gauste, z drügi kraj pa bole rejtké zobé.

Té majstri so delali eške konjske glavnjike z orá gúnca, vilcine štile s čonte ali palce za špancér – za vse tau so mogli najti

Presličnjek in kauca – dvejškéri, šterivi so največ nücale slovenske ženske, gda so prdivo prele

Stakšimi »maudlinami« so druknivali minte na sivo pofarbano platno – »plaudruk« so rade nosile ženske v našoj krajini tö

slejdjni trej talaj naše serije! Oprvim mo se spravlali s pripravlanjom gvanta. *Predice* so zvekšoga delale vzimi, gda je nej bilau dela na njivaj, njine glavne škéri so bila kauca (rokka) in presličnjek (guzsaly). Gda so prele prdivo z léna ali vune, so ženske rade vküpprišle in pripovejdale. Zmejs so je dostakrat gorpoiskali moški in podje, njino srečanje se je skor vsikdar končalo s spejvanjom in plesanjom.

Na presličnjek so najduže preli v Bejloj krajini, gde so si predice tau škér obesile za remen. V drügi krajinaj so bila skor v vsakšoj paverskoj iži edna okinčana kauca, štera pa so nücali po varašaj in na gradaj ranč tak. Veuki razložek med oböma škérma je tau, ka če rejsan se je s presličnjekom med drüгим delom tö leko prelo, se je s kaucami donk dalo napraviti več prdiva in baukšoga.

Z vunenov prejov je povezana meštija *štrümfarov* ranč tak, šteri so do konca 19. stoletja v ništerni gorenjski krajinaj pleli zimske, indrik pa letne štrümfé. V varaši Tržič so je rédili moški, ženske in mlajši (eške pastérge na pašnjekaj

dostafele minte, šterim so davali imena: kokautek, ribdja čonta, borič, püšpekova šapka, pavdje pero ali srček. Svoje produkte so sami farbali, največkrat na redečo, sivo ali zeleno. Pofarbane in vözaprane štrümfé so sišili na leseni maudlinaj v formi naug – gda je sunce sijalo, so bile iže po varaši pune z njimi.

Modrotiskarge so na sivo farbali in druknivali domanjo platno (po našom »plaudruk« ali vogrski »kékfestö«). Na Slovensko je ta meštija prišla v 19. stoletji, tistoga ipa so se ž njauv spravlale veuke fabrike. Bilau pa je dosta takši pavrov tö, šteri so za veško lüstvo gordjali minte na blago z veuki fabrik.

Poznali so dva metoduša. Po prvom so na nauvo platno nadrukivali minto z maudlinom, šteri je biu namazani s keldjenjaum. Po tistom so blago namaučili v sivi indigo, te pa keldjenjé dozaprali z žveplenov kislinov (kénsav). Po drügom metoduši so blago oprvim pofarbali na sivo, pa na njega eške samo te minto nadrukivali z maudlinom, šteri je dojzepro farbo. Takšo domanje farbanje je dosta koštalo, zatok so ž njim

s kém bole ravno orau. Za eden glavnjik so ponücali trnok dosta časa, vej je pa bilau za tau delo potrebni 18 do 20 faz.

Pri *vöšivanji* ne moremo gučati o pravoj domanjoj meštiriji, bole bi leko pravli, ka so ženske té tekstilije rédile za domanjo, izno potrejbo. Vöšivani lijeni, brsače, stolnjeki ali vüzemski prčeci so bili reprezentativni produkti, največ od nji so dejvali v »bosman« (kelengye) mlade sneje. Ženske pa so vöšivale zavolo toga tö, ka bi jim nej tak dugi cajt biu. Svoje »vezenine« so rédile z vunenimi, lénovimi, pamukovimi ali židanimi cvörni, dostakrat so cujdale čipke.

Gnes je vöšivanje eške itak trnok prilübleno, na našom konci Slovenije in na Vogrskom mabiti bole kak indrik na Slovenskom. Ka pa v tisti krajinaj radi delajo, leko zvejte ov keden v našom nauvom pisanji o menjši meštirijaj.

-dm-
ilustraciji:
Marija Kozar

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Namesto celine

Starejšo lüstvo je prvin dostakrat prajlo, ka na žago vsigdar tisti pripelejo lejpi lejs, steri ga küpjo. Tisti, steri svojo gauško majo, tisti vsigdar najslabšoga pa grdoga pripelajo. Kak so žagardje šegau meli prajti, ranč ka samo vö da mero. Tau je zato bilau, ka so šanalivali gauško, za svoj tau so samo süjoga, krivoga „ranč ka samo vöda mero“ baure podrli. Za lüstvo je gauška tak bila kak banka, gda je fejst sila bila, gda je trbelo peneze, te so meli kama segniti. Tau je najbola za našo krajino za Porabje, za Porabce bilau značilno. Zavolo toga so na gauško fejst pazili pa go v redi meli. Podirali so samo te, gda je fejst potrejno bilau, za nalagati drva pa, leko povejmo, ka so z zemle gorapobrali, tista, ka so se vözobrnavla, taposenila ali strgala.

Zavolo toga so tistoga ipa gošče dosta lepše bile, celine so sploy nej bile, samo tam pa tašoga reda, gda so trejbili, ka so njive redli. Najbola vekša katastrofa, -nej vremenska - se je te zgodila, gda so lidgé za odškodnino bone dobili. Največ lidi je za nji gauško küplo zato, aj go vözosejka pa kak najprvin do penez pride. Med tejm je bilau dosta nej naši lidi tö. Gda se je ustanoviu Narodni park Örség, gda je že bila kontrola, potistim se je že od leta do leta menje gaušk vözoseklo. Potejm so že kak gozdarje tak drügi strokovnjaki na tejm začnili delati, kak bi leko, kak bi trbelo tak gazdüvati v goškaj, aj kak najmenje kvara naredijo v naravi pa za živali.

Za te program so naredli edno organizacijo, stera se tak zove, ka Pro Silva Hungaria. Prejšnji keden so v Železni županiji v vesi Hosszúperesztég meli eden strokovni program. Tam so se od tauga pogučavali pa nutpokazali, kelko bi baukše bilau, če bi se gošče tak sekale, ka tü pa tam se podere en lejs, pa nej tak ka z goloseki celine nastanejo. Gde se kak gaušca tak vse živali uničijo, steri v biodiverziteti živejo med seboj.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Priprava strategije za morebitni novi val epidemije

Minister za zdravje Janez Poklukar je napovedal, da bo ministrstvo na podlagi analize epidemije covida-19, ki jo pripravlja NIJZ, izdelalo strategijo za morebitni novi val. Na ministrstvu za zdravje rezultate analize pričakujejo v drugi polovici maja, potem pa bodo strategijo oblikovali skupaj s čim več deležniki v družbi, je v izjavi za medije povedal Poklukar, ki se bo sicer po pričakovanih s čela ministrstva poslovil junija. V zmagovalki nedavnih državnoborskih volitev, stranki Gibanje Svoboda, namreč želijo, da bi bila nova vlada operativna že pred poletnimi počitnicami. Kot eno glavnih prioritet prihodnje vlade najverjetnejši mandatar Robert Golob napoveduje prav pripravo na jesen, ko bi se lahko zgodil novi val epidemije covida-19.

Slovenija na indeksu medijske svobode padla na 54. mesto.

Slovenija je na indeksu medijske svobode padla za 18 mest in je med 180 državami zasedla 54. mesto. Lani se je Slovenija med 180 državami uvrstila na 36. mesto, v enem letu je tako slovenska svoboda medijev zdrsnila za 18 mest in se uvrstila v kategorijo »problematicnih« držav. Novinarji brez meja indeks medijske svobode objavljajo od leta 2002. Indeks ugotavlja, da so razmere težke na področju ekonomskega konteksta, na področju političnega konteksta jih označujejo za problematične, na področjih zakonodajnega okvirja, sociokulturnega konteksta in varnosti pa za zadovoljivega. Med državami Evropske unije so se slabše od Slovenije uvrstili Italija, Poljska, Madžarska, Romunija, Bolgarija, Ciper, Malta in Grčija. Varuh človekovih pravic Peter Svetina od nove vlade pričakuje spremembe medijske zakonodaje, in sicer na način, da bosta lahko STA in javna RTV nemoteno in avtonomno delovali.

Pazi na čebele kot na zenico svojega očesa!

Predstavljajte si, dragi moji bralci, neko trgovino, kjer so police popolnoma prazne. Želite kupiti samo osnovne stvari, ampak ne morete. To bi bilo res zelo grozno. Ampak to bo naša ne tako svetla prihodnost, če ne spremenimo svojega življenjskega stila.

Brez dvoma doživljamo negativne vplive globalnega segrevanja na lastni koži, čeprav se ne zavedamo resnosti položaja. Zaradi tega tudi ne dajemo velikega poudarka varstvu čebel. Ta majhna živa bitja delajo nenehno za nas, da obstanemo in se hranimo. One so odgovorne za oprave cvetočih rastlin, brez njih ne bi imeli sadja in ne zelenjave. V vsakdanjem hitenju se nam zdi, da so nadležne živali, ki nas povrh lahko še pičijo. Toda to NI RES. Čebele skrbijo za vsako tretjo žlico naše hrane, so eden izmed najpomembnejših delov našega ekosistema.

Po njihovi zaslugi lahko spomladaj cvetje obarva naše travnike in pijemo čaj ali kavo s sladkim medom. Ponujajo alternativne oblike zdravljenja, pridelujejo cvetni prah, propolis in medene pijače. Kljub temu jim grozi izumrtje, saj njihovo število pada. Ta situacija povzroča največji problem 21. stoletja, zato moramo pritegniti pozornost ljudi.

Slovenija je neke vrste znanilec in zastopnik teh drobcenih delavk, ni čudno, saj je deželna čebelarstva. Slovenci imajo posebno zvezo s čebelami, radi se ukvarjajo z njimi. Na našo kulturo je ta dejavnost močno vplivala in lahko se bahamo s posebnostmi, ki so značilne samo v naši matični državi. To so panjske končnice, ki veljajo tudi kot vrednost v umetnosti.

Najboljša slovenska inicirati-

va je ideja svetovnega dneva čebel, ki poteka vsako leto 20. maja. Na ta dan se je rodil prvi

učitelj čebelarstva na svetu, Anton Janša. Po mnenju Slovencev je dan namenjen temu, da opozorijo ljudi na pomembnost čebel in najmanj enkrat v letu se spomnijo pomena brenčočih živali. Spodbuda je unikatna in Slovenci so res ponosni na ta dosežek. Saj je ta majhna deželna pokazala, da lahko ima posebno vlogo v življenju ne le Evropske Unije, ampak tudi celega sveta.

Z dnevom slovenske hrane lahko naučimo tudi otroke, da sta varstvo okolja in zdrav način življenja zelo tehtna. Akcije v šolah in vrtcih kot na primer medeni zajtrki poudarjajo, da moramo vsi dati prednost lokalnim pridelkom in kupiti domači med.

Pobudi so se priključile številne države, saj je bilo stanje slabo predvsem v ZDA, kjer so morali ljudje s posebnimi čopiči prevzeti vlogo marljivih opravevalcev.

Toda čebele niso samo stvar vlade, kajti tudi posamezniki jih moramo jemati resno. Saj tudi mi lahko obrnemo situacijo na bolje, če smo tako pridni kot čebele. Važno je samo to, da damo prednost izdelkom lokalnih kmetov in posadimo čimveč medovitih rastlin. Geslo je: Jej zdravo, jej lokalno. Ne potrebujemo ogromnih sprememb, samo korak za korakom moramo izboljšati naše navade.

Noémi Illés

Pod Srebrnim brejgom ...

... se na velke čaka, ka na nauvo izvoljeni lidge naredijo. Ka do naredli v sociali, za šaule, v medicini pa špitalaj, za medije pa tak naprej pa tak tadale. Pri medijaj se stavimo, steri zagnauk eške po nautaj najbolje prejnoga igrati morajo. Ja, od Janeza Janše pa od njegve partije SDS gučimo. Najbole so se v nacionalno televizijo nut škeli zabarikadejrati. Kak gučijo pa pišejo, aj bi v njej samo komuništarge sedeli pa delali. Tak so svoje prejnje pa novinare gorpostavili, steri pa so več kvara kak pa aska naprajli. Ja, pokazalo se je, leko se je vidlo, šteri so profesionalci, sto je pa nej. Dosta novinarov pa novinark je moglo svoje delo tanjati, najbolje pa so se lidge prauti tomi postavili, ka Studia City aj več nej bi bilau. Od ene trno popularne oddaje pripovejdamo, stero je Marcel Štefančič jr. prejkemo. Zaprav, un je duša pa tejo Studia City biu. Vnauigi lidge so za tau svoj glas zdignoli, aj se Studio City eške tadale gleda, depa zagnauk se ne vej, kak bau. Gda od Marcela Štefančiča pripovejdamo, Slovenci vejo, od kakšoga »kalibra« se guči. Štefančič je v Evropi trno poštüvani kritik za film, nej eno knjigo o tejm je vöda, piše od politični bojnaj v Merki pa tak naprej pa tak tadale. Možakar rejsan vnauge talente ma, depa nekaj njemi je na pleča etiketo gorzakelo, ka bole na lejo gleda, kak bi se aktualnoj partiji tau povidlo. Kamakoli se stoj obrné, leko vpamet vzeme, kakša fronta se je gor zdignola. Kak povejdano, fronta prauti tistim, ka neškejo gnake naute popejvati. Tiste naute, kak si aktualna politika želej. Gda se tau politično vrnje mlejkjo doj pobere, ka spodkar ostane? Nika drugo kak lidge, steri gnake probleme majo, kak vsi drugi prausni lidge je majo. Uni tö gesti pa piti morajo, se škrabajo, je lagve senje vmarjajo, se ljubijo, djaučejo, smidjejo, se njim mlajši prauti vejo postavlati. Ja, vsi smo gnaki, depa gda steri od tej nut v plitiko stane, kak bi nej eden od nas biu. Tak nagnauk se v vekšoga človeka vöminijo. Kak je že davnik eden trno mauder filozof povedo: »Človeki oblast (kormanj) prejkaj, po tem boš vido, kakšen je gé.« Gda si na tau zbrodimo, rejsan se nigdar ne vej, ka politična mauč iz človeka neredi. Eške točkar nam je poznani biu, zdaj je vcejlak ovakšen grato. Nej zaman, ka lidge vejo eške neka prajti; politika človeka pokvari. Eni tau za istino majo, drugi tomi ne dajo valati. Depa prausen človek si dun tau leko dopisti, ka si kaj takšnoga brodi, kaj takšnoga povej.

Svoje na ledi škejo slovenski hokejsti povedati. Znauva se bijejo, ka nazaj v elito pridejo, ka do z najbaukšimi led gororali. Tam so štirikrat že bili, dobro so se vöpokazali. Depa brezi enoga najboukšoga so ostanoli. Rok Kopitar, steri si v Merki krüj slüjži, svojim pajdašon ne more pomočti. Tam se eške vsigdar njiva liga nej zgotovila. Njegvi oča, Matjaž Kopitar, je trener slovenske reprezentance. Z velikim optimizmom je povedo, ka slovenski hokej znauva na veliko sceno stauipi. Leko, ka tak bau. Ranč z njim je reprezentanca inda svejta že trno dobra bila.

Naš Srebrni brejg se vsemi tomi športi na ledi na velke čüdiva. Si tak brodi: Vej pa kuman smo na sptrolejt čakali, eni pa eške tadale se po ledi es pa ta čüskajo.

Miki Roš

MADŽARSKI SLEDOVI V VESOLJU

Madžarski raziskovalci, inženirji in celo podjetja presenetljivo veliko sodelujejo pri mednarodnih vesoljskih dejavnostih. Slednji izraz uporabljamo namerno, v vesolju se dandanes – ob raziskovanju – namreč vse pogosteje pojavljajo poslovni interesi. Pri tem pa se uveljavlja čedalje več privatnih družb.

Lani septembra je prišlo do novega mejnika v civilni plovbi po vesolju, ki je bil (posredno) povezan tudi z nekim madžarskim inženirjem. *Tódor Kármán* sicer osebno ni mogel sodelovati, saj je leta 1963 umrl, pri tekmovanju zasebnih vesoljskih družb pa je izjemen pomen dobila njegova »Kármánova linija«. Le-ta označuje stokilometrsko višino, kamor znanstveniki postavljajo mejo med Zemljino atmosfero in vesoljem. (Vesolje seveda nima natančne meje, je pa pokojni madžarski inženir svojo znamenito linijo potegnil tam, kjer zaradi redčine zraka preneha učinkovati vzgonska sila.)

Lani julija je vesoljsko plovilo družbe Virgin Galactic doseglo le višino 86 kilometrov, uradno torej ni stopilo v vesolje. Kapsuli družbe Blue Origin je uspelo priti do 106 kilometrov, oba našeta rezultata pa zasenči dosežek družbe SpaceX. Le-ta je lani septembra sprožila prvo takšno potovanje po orbiti okoli Zemlje, ki so se ga udeležili le civilni potniki. Njeno vozilo Crew Dragon je doseglo zavidljivo višino 585 kilometrov.

Tódor Kármán je imel velik vpliv na ameriško vesoljarstvo, bil je ustanovitelj in prvi direktor Laboratorija za reaktivni pogon (JPL) v okvirih vesoljske agencije NASA. Madžarski raziskovalci in inženirji, ki so disidirali v ZDA, so v časih hladne vojne imeli seveda veliko več možnosti, da se vključijo v odkrivanje vesolja. Kljub temu pa so lahko tisti, ki so ostali doma, – predvsem v okvirih sovjetskega vesoljskega programa – prav tako prišli do veljave. Začetke madžarskega posega-

nja v vesolje postavljamo v leto 1946, ko je *Zoltán Bay* s svojimi sodelavci med prvimi na svetu zaznal radarski odmev z Lune. Madžarskim znanstvenikom je takrat uspelo poslati signale v vesolje, ki so se vrnil in so jih tudi detektirali.

Še bolj prepoznavna je bila madžarska udeležba pri kon-

Tako nekako naj bi izgledal robot Philae, ki ga je leta 2014 na komet Čurjumov-Gerasimenko poslala vesoljska sonda Rosetta – »možgane« naprave so sprogramirali madžarski inženirji

struiranju sovjetskih vesoljskih sond Vega-1 in Vega-2, ki so ju izstrelili leta 1986, ko se je Halleyjev komet precej približal naši Zemlji. Sondi sta odleteli le nekaj tisoč kilometrov stran od komete in morali sta navigirati povsem avtonomno. Naredili sta posnetke in opravili meritve, vse podatke pa poslali nazaj na Zemljo.

Vse te najosnovnejše funkcije obeh sond so bile odvisne od dela madžarskih strokovnjakov. Procesorje, ki so služili kot možgani sond, so pripravili znanstveniki Osrednjega raziskovalnega inštituta za fiziko (KFKI). Eden od procesorjev je upravljal fotografiranje in komunikacijo z Zemljo, medtem ko je drugi sledil jedru komete. Cilj največjega madžarskega vesoljskega podviga zadnjih let je bil nek drug komet. Leta 2014 se je – prvič v zgodovini raziskovanja vesolja – neka sonda, narejena s človeškimi rokami, približala kometu Čurjumov-Gerasimenko. Sonda Rosetta je na površino komete (bolj ali manj) uspešno poslala robot z nazivom Philae, katerega cent-

rlni računalnik in napajalni sistem so razvili madžarski inženirji. Pri konstrukciji ostalih merilnih naprav pa so prav tako sodelovali njihovi rojaki. Philae se je sicer večkrat odbil od komete, je pa končno pristal v nadvse neugodnem položaju. Računalnik izpod rok madžarskih strokovnjakov se je pril-

žarskega inštituta KFKI pa so na koncu 70-ih let prejšnjega stoletja razvili merilec, ki se je visoko dvignil nad dotedanjo svetovno raven. Kakor to dokazuje njegovo ime (»metulj«), je Pille tehtal 3-5 odstotkov teže zgodnejših merilcev sevanja. Bil je prenosen, zato so ga (sovjetski) kozmonavti in (ameriški) astronomi lahko vzeli s seboj celo, ko so se sprehajali v vesolju. Po uspešni poti Bertalana Farkasa se je merilec Pille udeležil številnih poletov v vesolje. Načrtuje se tudi, da bi te madžarske merilce za sevanje vzeli s seboj na vesoljske ladje, ki se bodo napotile na Luno, ali pa na načrtovano vesoljsko postajo okoli nje.

Le malo ljudi se zaveda, da so postale vesoljske dejavnosti pomemben del našega vsakdanjega življenja, še manj pa, koliko madžarskih gospodarskih družb pri vsem tem sodeluje. Madžarska sicer po vsej verjetnosti ne bo sprožila samostojnega vesoljskega programa, so pa njeni strokovnjaki zraven pri številnih mednarodnih programih. Madžarska podjetja izdelujejo telekomunikacijska orodja, rezervne dele za satelite in merilce sevanja v raznorazne vesoljske naprave.

Znanstveniki poudarjajo, da osvojitve vesolja še zdaleč ni le domena raziskovalcev. GPS-i in komunikacijski, meteorološki ali obveščevalski sateliti pričajo, da se dá vesolje izkoristiti v tisoč namenov. Le-to pa obeta bajen zaslužek, jasno je torej, da deluje tudi na Madžarskem veliko vesoljskih gospodarskih družb.

Za povprečne ljudi so bili zmeraj najbolj zanimivi človeški vesoljski poleti, manj vidni, toda toliko bolj koristni segmenti vesoljskih dejavnosti pa bodo v prihodnosti postali tudi zanje čedalje bolj vsakodnevn.

žarskega inštituta KFKI pa so na koncu 70-ih let prejšnjega stoletja razvili merilec, ki se je visoko dvignil nad dotedanjo svetovno raven. Kakor to dokazuje njegovo ime (»metulj«), je Pille tehtal 3-5 odstotkov teže zgodnejših merilcev sevanja. Bil je prenosen, zato so ga (sovjetski) kozmonavti in (ameriški) astronomi lahko vzeli s seboj celo, ko so se sprehajali v vesolju.

Po uspešni poti Bertalana Farkasa se je merilec Pille udeležil številnih poletov v vesolje. Načrtuje se tudi, da bi te madžarske merilce za sevanje vzeli s seboj na vesoljske ladje, ki se bodo napotile na Luno, ali pa na načrtovano vesoljsko postajo okoli nje.

Le malo ljudi se zaveda, da so postale vesoljske dejavnosti pomemben del našega vsakdanjega življenja, še manj pa, koliko madžarskih gospodarskih družb pri vsem tem sodeluje. Madžarska sicer po vsej verjetnosti ne bo sprožila samostojnega vesoljskega programa, so pa njeni strokovnjaki zraven pri številnih mednarodnih programih. Madžarska podjetja izdelujejo telekomunikacijska orodja, rezervne dele za satelite in merilce sevanja v raznorazne vesoljske naprave.

Znanstveniki poudarjajo, da osvojitve vesolja še zdaleč ni le domena raziskovalcev. GPS-i in komunikacijski, meteorološki ali obveščevalski sateliti pričajo, da se dá vesolje izkoristiti v tisoč namenov. Le-to pa obeta bajen zaslužek, jasno je torej, da deluje tudi na Madžarskem veliko vesoljskih gospodarskih družb.

Za povprečne ljudi so bili zmeraj najbolj zanimivi človeški vesoljski poleti, manj vidni, toda toliko bolj koristni segmenti vesoljskih dejavnosti pa bodo v prihodnosti postali tudi zanje čedalje bolj vsakodnevn.

*-dm-
ilustracija:
Szilveszter Bartkó*

... DO MADŽARSKE

Ogromna razlika med plačami

Povprečna plača v 87 odstotkih naselij niti slučajno ni blizu državnemu povprečju, ki ga je izračunal Državni statistični urad, so zapisali sodelavci Gospodarskega raziskovalnega inštituta, ki so analizirali podatke davčne uprave iz leta 2020. Menijo, da podatki Državnega statističnega urada kažejo narobe sliko tudi zato, ker so pri povprečju upoštevali podatke le tistih, ki so zaposleni s polnim delovnim časom in delajo pri podjetjih z najmanj petimi zaposlenimi. Po njihovih podatkih je leta 2020 delalo na Madžarskem 2 milijona 700 tisoč delojemalcev, toda podatki davčne uprave kažejo, da je dohodke imelo 4 milijone 200 tisoč ljudi. Razlika je verjetno nastala zato, ker so ti bili ali le delno zaposleni ali so delali pri malih podjetjih oz. zasebnikih, ki zaposlujejo manj kot pet ljudi. Pri teh malih podjetjih je plača seveda nižja kot v večjih firmah. To je razloga, da je državno povprečje plač pri Državnem statističnem uradu znašalo neto 268.405 forintov, pri Gospodarskem raziskovalnem inštitutu pa le 210.585 forintov. Gospodarski raziskovalni inštitut je opozoril tudi na to, da je pri povprečnih plačah velika razlika med različnimi tipi naselij. Medtem ko je bila povprečna plača v Budimpešti neto 276 tisoč forintov, so v manjših mestih ljudje zaslužili neto 204 tisoč forintov, po vaseh pa le 176 tisoč forintov. V Budimpešti ljudje povprečno zaslužijo 70 odstotkov več kot v najbolj nerazvitih regijah (recimo županija Szabolcs-Szatmár).

Med novimi člani znanstvene akademije ni nobene ženske

Madžarska znanstvena akademija je prejšnji teden izvolila 26 novih rednih članov, ki so jih izbrali med 110 kandidati. Med novimi rednimi člani akademije ni nobene ženske, zato se je akademikinja, socialna psihologinja in rehabilitirana univerzitetna profesorica, obenem direktorica Psihološkega inštituta na univerzi ELTE, Anna Kende odpovedala svojim funkcijam znotraj akademije. Kot je povedala, vodstvo akademije bi si moralo prizadevati za enake možnosti za ženske raziskovalke.

»ČE SE VČIŠ, TE SE VČI, ČE NEJ, TE IDI OKAPAT«

Dosta lüstva je tak, ka neškejo od sebe pripovejdati, neškejo, aj je drügi v novinaj gledajo, tej so tisti, steri so bola tak zaprejtji. So pa taši tö, steri bi pripovejdati, depa neškejo stare spomine, žalostne spomine, stare rane goratrgati, zato ka tau boli.

Tak je s tejm bila *Veronika Bajzek* tö, po možej *Talaber* iz Varaša. Do tejsa mau je še nikdar nišomi mediji nej pripovejdala, nej stajla, aj go drügi šanalivajo, gledajo. Eške šogorci Ireni Barber nej dovolila, ka njau v novine deje, zaman se je njej dostakrat molila. Zdaj so mena pripovejdali, depa kejpa sem samo dva starejšiva daubo, tau, ka bi nje zdaj dolavzejo, so mi nej dopistili.

- *Veronika, po vašim dekliskim menjom tak mislim, ka ste se vi na Gorejnjom Seniki naraudili.*

»Ge sem z Gorenjoga Senika, mauž je pa iz Verice biu, Sabatinoga kovača sin je biu, njegva setra je pa Irena Barber bila, njau je tak vsikši pozno. Njij je pet bilau, Toni, Margit, te moj mauž Karči, Irinka pa Vendel.«

- *Kak so vas doma na Gorejnjom Seniki po iži zvali?*

»Mi smo Pintrni bili, na tistom tali vesi smo bili doma, steri se je Békaváros zvau, tau je tam, kak se ves začne. Kak je križ, tam včasín je mejla moja mati ram, depa tistoga so odali, gda so tü v Varaši zidali.«

- *V Varaši dosta lüstva poznam, najbola Slovence, depa za vas sem nejznau.*

»Miva sva se z možaum šestdesettretjoga oženila pa za deset lejt, leta 1973, pred božičom je moj mauž mrau, ge sem pa tü ostala

Veronika (Bajzek) Talaber

z dvöma detetoma, steriva sta še maliva bila. Sploj lagvo je bilau, sploj velko mantranje je bilau, depa ge drügoma sem se nikdar nej žaugala. Šogorca Irinka me je večkrat poiskala, ka de malo pripovejdala z menov za novine, depa ge nej sem stajla se žaugati, sploj pa tau nej, aj me drügi šanalivajo.»

- *Kelko mlajšov mate?*

»Dva, edno deklo, ona se je 1967. leta naraudila, pa enga pojba, on pa leta 1970, depa on je že mrau, zato ka ranč tisti beteg je erbo, ka ga je mauž emo.«

- *Vas je doma na Gorejnjom Seniki kelko mlajšov bilau?*

»Kak je pravica, mam dva brata, ka sta starejšiva pa dva mlajšiva. Eden je pa mrau, gda je dva mejseca star biu. Name sta stara mati pa oča gorik ranila, zato ka naša mama je še mlada bila, te je že dva sina tak mejla, pa te je ranč rama zidala, sledkar sta se dva brata eške naraudila,

ge sem pa ostala tam, gde sem bila.«

- *Kelko lejt stari ste bili, gda ste se ženili?*

»Moj mauž je na Tatabányi pa na Várpaloti delo, on je štiri lejta odo za menoj, prvin kak bi se ženila, ge sem te dvajsti lejt stara bila, da sva se zdala. Moja mati so večkrat pravli Karčina, glej, ti leko odiš za Veruškov, s tejm niša baja nega, depa ona de se še zdaj üšla včit za subolico, tau so še tri lejta. Če š go čako, te dobro, če nej, te bola idi zbaugom. Depa počako me je.«

- *Kak tau, ka ste se za subolico včili?*

»Moja mati so doma dosta šivali, najbola tistim, steri so tak blüzi bili. Nam doma, ka je trbelo, so oni vse zašili. Šestdesettretjoga je nej tak bilau, ka maš volau ali nejmaš volau, oča so sir prajli, če se včiš te se vči, če pa nej, te pa idi okapat. Ge sem mislila, ka vrag de cejli den okapo, tak sem se te bola včila. Tak sem te šestdesettretjoga leta zgotauvila šaulo, avgustuša sva se pa ženila.«

- *Zaka ranč avgustuša, »sila« je bila?*

»Nej je sila bila, depa Karčiva brat Toni, steri je v Parizu sodački ataše biu, je ranč te biu doma, zavolo toga sva se te zdala, aj on tö leko paulak baude.«

- *Gde je bilau gostüvanje?*

»Doma na Gorenjom Seniki, depa nej je bilau velko gostüvanje, zato ka mati so sir pravli: „Glej, če ram škeš küpti, te mi vcujdamo, če gostüvanje škeš meti, te mo tam pomagali.“ Te sem ge prajla, ka mena je ram naprejvalaun kak gostüvanje, zato smo doma meli edno večerdjo pa bola

samo za družino. Potejm je on nazajüšo delat na Tatabánya, ge sem pa na Gorenjom Seniki delala kak subolica. Vsakši den sem se tavöpelala, večer pa nazaj v Varaš, depa mena je tau brž više prišlo.«

Karči Talaber

- *Zaka ste iz Varaša odli vö na Gorejnji Senik?*

»Vej pa te smo že v tau rami bili, te ram smo že prvin küpli, kak sva se zdala.«

- *Kama ste šli delat, gda ste enjali delati kak subolica na Gorejnjom Seniki?*

»V židano fabriko sem üšla delat, tau je bilau leta 1968 pa dočas, ka se je pojep nej naraudo, do leta 1970 sem tam delala, mauž je pa v kosavnoj fabriki delo.«

- *Gda so mauž domau prišli s Tatabánye?*

»Za štiri kedne, ka sva se oženila, je domau prišo. Depa sprvoga je skur tak bilau, ka tam va živela, zato ka njega so odtistac nej steli domau pistiti. Direktor ma je pravo, če ostane, te dobi en ram, gde va leko živela. Že je tak bilau, ka deva pa pogledneva ram, depa mati so odtau ga ranč čüti nej steli. „Zdaj, gda sem te gorazranila, zdaj na moje stare dneve tak daleč kraj od mene odi-deš,“ so mi večkrat djajcka-

li. Gda sem se stajla pelati, tisti den zazranka mauž Karči domau pride. Najprvin sem nej vedla, zaka, samo sledkar sem zvejdl, ka moja stara mati so se njemi tö taužili pa te se je on tak odlaučo, ka bola domau pride.«

- *Gda ste rodili, potistim ste nazaj v židano fabriko šli delat?*

»Nej, v edno drügo fabriko sem üšla delat, ta, gde so kravate šivali pa cejlak do penzije sem tam ostala.«

- *Nej je bilau špajсно, gda ste v penzijo šli pa ste samo doma bili?*

»Vejš, kelko penzije se dobila? Nej cejlak deset gezero forintov, pa te je pojep začno betezen gratüvati, penez nej bilau pa mujs bilau vö na Nemško (v Avstrijo) delat odti, djabke brat, prebirat pa vse, ka je trbelo. Zdaj dvanajset lejt, ka je pojep mrau, zato ka je od oče erbo beteg, kak moža tak njega sem tö pokopala. Hči v Slovenskoj vesi žive, tam ma ram, tam živeta z možaum. Mam dva vnuka pa vüpanje mam, ka mo pomalek mejla pravnuke tö.«

- *Zdaj ka delate, gda ste že sir doma?*

»Delo je, več kak bi trbelo, ozajek mam eden mali ograçenek, tam mam vsefele posajeno, ka mi trbej. Zato ka ge doma sama sebi küjem pa vsigdar tisto, ka mena paše pa največkrat s tistoga, ka doma pripaavam.«

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Nazadnje smo po Istri ojdli. Dosta nam je eške ostanolo, ka vidimo, o njej pripovejdamo. Zato tadale po njoj demo. Po toj staroj krajini, v steroy so pripovejsti v kamni pa zemlej napisane. Pomalek trbej po njoj ojditi, aj se vse več vijdi pa čüje.

Koštabona je trno stara ves. Na njenom mesti so se že davnik nazaj lidge naselili, v dokumentaj pa se od nje oprvin 1186 leko kaj tapršte. Njeno menje bi po talansko »dobro gesti« si tumačili. Depa istina je malo ovakša. Za časa Rimskoga imperija so na njenom mesti sodačke zidine stale, Castrum Bonae je menje melo. Iz toga aj bi skuazi stau pa stau lejt gnešnje menje Koštabona gratalo. Visko više doline reke Dragonje stodji, stera nut v maurdje teče.

Nisterne zidine v vesi Krkavče so prejk dvej gezero lejt stare. Kaulak vsej tej stari kamnov se je zavole mitologije narodilo. Cejla Istra je puna toga. Ovak pa se pri Krkavčaj Šavrinija začne. Tau je ena krajina znautraj Istre, stera vcejlak svoj dialekt ma. Šavrinija se v Sloveniji začne, največ te krajine pa v hrvaškoj Istri leži.

Koštabona z vasami kaulak nje je že od inda k sebi umetnike zvala. Eden od tej je Jože Kološa biu. Velki fotograf se je v Murski Soboti narauo. Ranč zavolo njega pa njegve fotokolonije so v ves fotografiji iz cejloga svejta ojdli. Tak je trno poznana gratala. Kološa je v kamnistre svojo nauvo poetiko najšo, njegve fotografije v največji galerijaj po svejti so vöpostavlane. Na toj fotografiji ga ranč v Koštaboni leko vidimo.

Istra (eške gnauk pa tadale)

V Slovenskoj Istri se po slovenski pa po talanski guči. Od inda je tak bilau. Tak vsikši varaš pa vsikša ves dvauje menje ma. Poglednimo varaše, steri vsi skrak maurdja stodjijo: Piran-Prirano, Izola-Isola, Portorož-Portorose

tabone ves Krkavče stodji. Ta je več kak polonje prazna ostanolo. Mladi so razodišli, starci so preminauli, niške žmetno na zemlej delati neške. Depa vsikša takša ves v Istri nam pripovejda, ka indasvjeta dosta lidi je v nji živelo. Kaulak Krkavč nej samo ena

kraljevina. Vsa ta vina iz stari sort grozdja se že od inda dela. Je pa trno interesantno, kak je tau menje Hrastovlje gratalo. Vse tak vögleđa, ka zavolo drejve (h)rast se tak zové. Depa vse vküper malo ovak kaže. Stara romarska paut se je po latinski Via del Cristo zvala. Kristusova paut bi gnes prajli, roumarge pa so se v staroj cerkvi stavljali, stera eške gensden stodji. Tak je menje tadale šlau: Via del Cristo-Cristovia-Hrastovia pa po tejn gnešnje Hrastovlje. Ja, trno zanimivo je po tejm šetati, kak se je eno menje v vcejlak nekšno ovakše vöminilo.

Skrak Hrastovelj vej s Gračišče stodji. Tö ta ves je v Šavriniji, iz toga cejla njiva kultura pa folklor se je narodila. Ženske same sebi Šavrinke pravijo. Šavrinke so ženske, stera so na sumari v varaš Trst (gnes Italija) »vozile«, ka so doma pripauvale pa naprajle; oli, djajca, šalate pa tak tadale. S toga je cejla domanja ekonomija gratala, depa ženske so pri tejm prejnjne bile. Une so na paulaj delale, une so pauv odavale. Šavrinke so za sebe vejdle prajti, ka na sumari so se narodile, na nji preminejo tö. Ka pa Šavrinij, njivi moški? Od nji, tak se guči, velkoga aska nej bilau. Bole so v krčmaj pa

more. Ja, inda brezi sumara nej šlau. Kak gnes traktor pa auto je inda v Šavriniji sumar valau. Od vse toga pa eške od koga iz Istre pisatelj Marjan Tomšič piše. Iz Maribora se je kak mladi učitel priselo. Ranč v Gračišči je službo daubo. Cejlo tau življenje vküper z

kusta ostane pa vse takše je od črnice leko zvedo. Kača je skur sveta bila, niške je ene nej bujti sme, tau bi k njegvomi rami velko bajo prineslo. Leko povejmo, ka tau so dobri čalejrgje bili, v Istri njim štrigon pravijo. Depa čaralica, v Istri štriga ali tö oštrigeca, ta je

Të cejli objekt za najbolje staroga v Slovenskoj Istri vala. Stejne so inda cerkev svete Trojice varvale, kda so se bojne po Istri godile.

pa Koper-Capodistria. Ranč tau talansko menje od Kopra nam pripovejda, ka té varaš že dugo, dugo je trno naprej valaun biu. Tau menje znamenüje, ka glava od Istre. Depa mi nemo po turistični potaj ojdili, od toga se dosta vej. Nut v Istro demo, v tisto menje poznano.

Eno par kilometrov vkraj od Koš-

mala vesnica je živela. Gnes so zvekšoga prazne, nenaseljene bi se po slovenski prajlo; Mačkuljek, Hrib, Rov, Sveti Maver pa Škarljevac. V nauvom časi se v kakšij stari ram stoj naseli. Tisti, steri svoj mer iškejo pa njim je nej vseeno gé, ka se cejle vesi vküperzrüšijo. Zdaj smo že vcejlak pri granci s Hrvaško, nazaj se obrnemo pa v

Znautra cerkve je po celon svejti poznana freska Mrtvaški ples (Mrtveči bal). Od toga pripovejda, kak vsi vküper od časara do kaudiša na istom bali plešemo, steri se s smrtjov zgotaui.

mistiko ga je vse bole napelavalo, aj od toga pisati začne. Pomalek je eno mlajše včiti, od svojga pisanja tadale živé. Gvušno, ka nej samo Tomšič tisti, steri od Istre piše, depa za najbolje poznanoga vala. V njegovom pisanji se leko tö z eno kačo srečamo, črnica njoj v Istri pravijo. Vsiška ves je enoga človeka mejla, steri se je z njimi

pa več nej tak dobra bila. Pa ranč Tomšič je eno knjigo vöda, ka se Štrige pa štrigoni zove. V njoj se leko vse tisto najde, ka se je v Istri pa Šavriniji skuazi čase v spomini lidi nabralo. Toga pa nej malo, kak če bi njini spomin tak stari biu kak njini kamen.

Miki Roš

»STERI DOSTA DELA, TÉJSTI NEJMA CAJTA STARI GRATATI«

Vsikdar vesela, karažna prava Porabska Slovenka, tetica *Anuška Ropoš*, po dekleškem menji Rüšič, so na vüzemsko nedelo svetéjli svoj 85. rojstni den s svojo držinov. Anuška so zvöjn Porabja pri indar živeči Porabski Slovencaj na Vogrskom tü na veliko poznani. Zakoj so na svetki nej prišli do rejči - ka je pri njej velka čüda zatok, ka oni trno radi pa žmano gončijo - se etak spaumnijo: »Nika so mi nej ovadili, tak potéjma so vse tanaprajli. Gda smo v nedelo

Anuška Ropoš na Vzorčnoj kmetiji na Gorenjom Seniki svetijo svoj 85. rojstni den

na vüzem vöprišli od meš, te mi padaštjina sina Gyöngyika pravi, »Pojte, ka mo zdaj k vam šléj, mati de tü üšla«. »Aj dé«, pravim, »ka djé doma, tau mo djéli«. Pa gda smo se z avtonom nej domau, litji ta gora na Verico obrnauili, te so mi prajli, ka mo taprejk v Slovenijo na sladoleed. Dobro! Pa smo se té itak na Senik obrnauili. »Ka zdaj, kama demo?« Te mi pravi sin, ka mo itak na Seniki djéli sladoleed. Te se mi že saunilo nika, depa itak sam nej brodila za gvüšno. Samo gda se tavö pelamo na tisti veljtji brejg, gde smo že gnauk bili na pici, taum na vzorčni kmetiji, te sam gora prišla, ka je. Gda so pa naši začnili vtjüp nositi tiste lejpe rauže, püšle, pa torto, sapo sam nej dobéjla, tak so me presenetili (megleptek). En čas sam nika nej mögla gončati, samo sam tak gledala pa sam si brodila: »Gospodna! Ka je pa tau zdaj?« Trno dobro, veselo smo se meli. Sploj dober obed smo meli pa vse so tak brž goraznosili. Taum so mi znanci pa lüctji s Slovenstje vesí pa s Črejtника tü prišli gratuléjrat.« (Pa eštje na facebooki tjelko nas njim je čestitalo!) *Tetica Anuška, kak se leko držite v tej lejpi lejtaj eštje tak*

mladi pa flajnsni?

»Djapa vejš, steri dosta dela, téjsti nejma cajt stari gratati, téjsti mora mladi ostati. Zatok pa té leko dobro dela pa dugo živé.«

- Vi ste trno dobra döjša, vsi-

kšoma samo dobro včinite. V kakšnoj držini ste se goraravnilí?

»Nas je bilau pet mlajšov, štirge podje pa dja, dve sestre so pa mrlé. Dja sem sama béjla med

Familija Ropoš na 80. jubilejnom rojstnom svetki tetice Anuške Ropoš doma v Števanovci

pojbi, béjla sam kak mala gopa. Namé so tak na skrbi meli podje, Baug vari, aj se mi kaj ne zgodéj. Najstarejši brat Djaužek, on kak bi mi oče béjo, gda sam se oženila, me eštje itak na skrbi emo. Gda sam v šaulo odla, so me že dojiti včili,

okapati pa na vsefele paversko delo pa v tjöjnja tü. Tak vardjam, kak bi gnes bilau, v peti klas sam odla pa sam že telico dojila, ka sam éceka napajala, zatok ka sta mati pa oče na gostüvanji bila. Telica se mi djenila nej, zatok, ka smo go tak včili, ka nej naura béjla pa smo go nej bili.«

- Vėj ste trno dobra vertinja, radi tjöjate, pečete, najbola pa indašnjo domanjo djesti. Tau se materi leko zavalíte?

»Tau me je mati navčéjla, tjöjati, pečti, vse. Če so nej bili doma, so namé njali kakšno župo stjöjati ali kaj drügo. Vsikdar je prajla, aj ne zaždjem kaj, aj skrb mam, ka tau, ka se zdaj navčéjma, dočas mo žéjvala, mo vejdlá. Oni so namé tapostavili pa pokazali, od drüdjim sam že sama mögla probati. Če se mi prej gnauk ne posreči, vej se mi od drüdjim že posreči ... Pa rejsan je tak bilau. Steri se štjé, téjsti se vse leko navčéj. Nej so samo téjsto tjöja-

té smo vséj šléj, tak ka smo vséj eno delo delali pa té se je vse gnako obredilo.«

- Sto je držo tak dobro vtjüper držino?

»Mati je bola vtjüperdržala držino pa ravnala delo tü, ka

Anuška s svojo čerdjauw Eržikov pa s sinaum Jožinom pri hčeri v Slovenskoj vesi

je oče večkrat üšo na repo ali kama inan delat, ka pejneze zatok tü trbelo. Mati, če je kaj véjšejšnja djajca ali čučeka, ali kaj tašo mejla, téjsto je odala. Mlejko, če je ostalo, smo bola

je oče večkrat üšo na repo ali kama inan delat, ka pejneze zatok tü trbelo. Mati, če je kaj véjšejšnja djajca ali čučeka, ali kaj tašo mejla, téjsto je odala. Mlejko, če je ostalo, smo bola

»Gda sam dja sedem-osem lejt stara béjla, té je bojna béjla. Dja vse vardjam, kak je bilau. Pri nas v iži so meli rusučtji oficirdje pisarno, mi smo pa vséj v tjöjnji na slami pa na ponjavaj spali. Kak mala dek-

ličina sam odla med njimi pa so me nej bantivali pa naše drüdje tü nej. Dja sam tak béjla s téjstimi Rusi kak mala gospa, namé so tak skrbi meli. Saméj so si tjöjali, depa dočas eden nej djo, ka smo domanji nej djéli, ka so se bojali, ka je zapravimo. Taši sodactje

so tü biléj, ka so sploj nauri biléj, dekle pa žene so naganjali. Té so se žene v moštji gvant zravnale, šapko na glavau, ovak so se nej mögla braniti. *-Kak pa tadale, gda ste že vekši mlajši gratali?*

»Gda so podje vekši biléj, so se vséj vövčili, samo sam dja ostala doma. Te nej béjo tašen svejt, ka je leko üšo delat, kam je sto, té je mogo delati doma, če je sto ali nej. Najstarejši brat je šauštar grato, drüdji sabau (krojač), tretji lončar, štrti je pa merar (inženir) grato, tau že v petdeseti lejtaj, gda je že mer béjo v rosadji. Dja sam sama ostala s starišami, ka je té brat 1956. leta odéjšo v Švico, drüdji so na Vogrskom ostali, šauštar pa sabau sta v Pešt odišla delat, lončar pa tü doma pri Kürnjek lončari delo. No, na žalost, so že vséj pokojni. Dja sam sploj vesela béjla, ka so moji bratje tak čedni biléj pa so se vséj dobro delo (poklic) vönavčili, namé so pa trno na skrbi meli pa radi. No, dja sam se té domau oženila, z Ritkarovec sam mejla moža, paverskoga.«

Kak so žéjvali tadale do gnesden, leko zvejmo naslednji tjeden.

Klara Fodor

**SPORED SLOVENSkih
TELEVIZIJSKIH PROGRAMOV**
**OD 13. MAJA
DO 19. MAJA**
PETEK, 13.05.2022, I. spored TVS

6:25 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 Ugri-
znimo znanost, 10:30 TV-izložba, 10:45 Šef doma:
Skrivnost popolnega stejka, 11:05 Vem! 11:35 TV-iz-
ložba, 12:00 Tarča, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vre-
me, 13:25 Narejeno v Kjotu, 14:30 TV-izložba, 14:45
Prisluhnimo tišini, 15:00 TV-izložba, 15:15 Mostovi
- Hidak, 15:55 Otroški program, 16:35 TV-izložba,
17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Ah, ta
leta! 17:50 Družina Jazbečjak, risanka, 18:05 Šef
doma: Zapečene mesne kroglice s sirom, 18:20 Vem!
18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura,
Vreme, 20:00 V petek zvečer, 21:25 Na lepše, 22:00
Odmevi, Šport, 22:40 Kinoteka: Človek z Lune, 0:45
Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:10 Dnevnik, Slovenska
kronika, Šport, Kultura, Vreme, 2:05 Napovedujemo

PETEK, 13.05.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 9:50 Videotrak, 11:05 Dobro ju-
tro, 14:00 Pesem Evrovizije 2022, 16:35 O živalih in
ljudeh, 17:15 Na vrtu, 18:00 V vrtincu ljubezni, 19:10
Hokej: Nemčija - Kanada, svetovno prvenstvo elitne
skupine, 21:40 Pesem Amerike, 23:35 Libanon - dr-
žava kot talka, 0:40 Videonoč

SOBOTA, 14.05.2022, I. spored TVS

6:25 Odmevi, 7:00 Otroški program, 11:20 TV-izlož-
ba, 11:45 Ah, ta leta! Spet zaljubljeni, 12:15 Duhovni
utrip, 12:30 Ozare, 12:35 NaGlas! 13:00 Prvi dnev-
nik, Šport, Vreme, 13:25 O živalih in ljudeh, 13:50
TV-izložba, 14:10 Podjetno naprej: Kronoterm, to-
plotne črpalke, 14:40 Prisluhnimo tišini, 15:00 Ekipa
Bled, 15:30 Rojaki, 16:00 Ambienti, 16:30 Na vrtu,
17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Luka
in Lučka, risanka, 17:30 Sobotno popoldne, 18:57
Dnevnik, Slovenska kronika, Utrip, Šport, Vreme,
20:00 Vse o Evroviziji 2022, 21:00 Pesem Evrovizi-
je 2022, 0:50 Sedmi pečat: Dogman, 2:35 Dnevnik
Slovencev v Italiji, 3:00 Dnevnik, Slovenska kronika,
Utrip, Šport, Vreme, 3:55 Napovedujemo

SOBOTA, 14.05.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 7:00 Najboljše jutro, 9:00 Priče-
valci: Zofia Demšar, 10:50 Nova dvajseta, 12:15 New
Neighbours - Novi sosede, 13:00 Naslednja postaja
Kiosk, 14:30 Avtomobilnost, 15:20 André Rieu: Zaple-
šimo, 18:55 Specialna enota Dunaj: Seznam smrti,
19:55 Šport, 21:35 Film tedna: Lara, 23:25 Videonoč

NEDELJA, 15.05.2022, I. spored TVS

7:00 Otroški program, 10:55 TV-izložba, 11:20 Oza-
re, 11:25 Obzorja duha, 12:00 Ljudje in zemlja, 13:00
Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 V petek zvečer,
14:50 TV-izložba, 15:10 Pesem za nov začetek, 17:00
Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Bacek Jon,
risanka, 17:30 Nedeljsko popoldne, 18:57 Dnevnik,
Slovenska kronika, Zrcalo tedna, Šport, Vreme,
20:00 Trigrad: Nada, 21:00 Intervju, 22:00 Poročila,
Šport, Vreme, 22:25 Tebe sem čakala, 0:00 Za lahko
noč: Sapa ljubezni in čarovnija izdiha, Mate Bekavac
s prijatelji (Matija Krečič, Zgodba o rojstvu flavte ho-
kagapi), 0:30 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:55 Dnev-
nik, Slovenska kronika, Zrcalo tedna, Šport, Vreme,
1:50 Napovedujemo

NEDELJA, 15.05.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 7:00 Duhovni utrip, 7:15 Ugri-
znimo znanost: Kibernetska varnost, 7:45 Dopoldan
s Simfoniki: Živalski karneval - Katja Meljnikov,
Simfonični orkester RTV Slovenija in Simon Krečič,
8:20 Otvoritveni koncert Cellofesta Ljubljana 2016,
10:00 Po Tihem oceanu s Samom Neillom: Z ladjo
Endeavour na Novo Zelandijo, 11:00 Nova dvajseta:
Štorklje letijo z zamudo, 11:30 Nova dvajseta: Kje boš
spal? 12:15 Radio Ga Ga, 13:30 Ambienti, 14:20 Raj
- neukročni planet: Luangwa - smaragdna dolina,
15:30 Pesem Amerike, 17:25 Rokomet (M): Finale
slovenskega pokala, 19:10 Hokej: Češka - Švedska,
svetovno prvenstvo elitne skupine, 21:35 Žrebanje
Lota, 21:45 Arena, 22:45 Tanek led, 23:40 Nedeljsko
popoldne, 1:15 Videonoč

PONEDELJEK, 16.05.2022, I. spored TVS

6:25 Utrip, Zrcalo tedna, 7:00 Dobro jutro, Poroči-
la, 10:05 Obzorja duha, 10:40 TV-izložba, 10:55 Šef
doma: Zapečene mesne kroglice s sirom, 11:10 Vem!
11:45 TV-izložba, 12:00 Intervju, 13:00 Prvi dnevnik,
Šport, Vreme, 13:25 Narejeno v Kjotu, dokumentar-
ni program, 14:30 S-prehodi, 15:05 Dober dan, Koro-
ška, 15:45 Otroški program, 16:35 TV-izložba, 17:00
Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Podjetno na-
prej: Posestvo Saksida, turizem z vinarstvom, 17:50
Kuhar Štef, risanka, 18:05 Šef doma, 18:20 Vem!
18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura,
Vreme, 20:00 Tednik, 21:00 Studio City, 22:00 Odme-
vi, Šport, 22:40 Pisave, 23:15 Glasbeni večer: Marijan
Dovič - Ta citira (APZ Tone Tomšič Univerze na Pri-
morskem, slovenski improvizacijski godalni kvartet,
Ambrož Čopi), 0:35 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:00
Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme,
1:55 Napovedujemo

PONEDELJEK, 16.05.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 8:50 Videotrak, 10:00 Dobro ju-
tro, 11:45 Prisluhnimo tišini, 12:00 Pesem Evrovizije
2022, 15:40 Ljudje in zemlja, 16:40 Sobotno popol-
dne, 18:00 V vrtincu ljubezni, 19:10 Hokej: Finska
- ZDA, svetovno prvenstvo elitne skupine, 21:40 Po
Tihem oceanu s Samom Neillom: Z ladjo Endeavour
na Novo Zelandijo, 22:40 Podjetno naprej, 23:10 Mo-
ški, 23:40 Videonoč

TOREK, 17.05.2022, I. spored TVS

6:25 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 Pi-
save, 10:35 TV-izložba, 10:50 Šef doma: Reciklaža
suhega kruha, 11:10 Danes dol, jutri gor, 11:45 TV-
izložba, 12:00 Tednik, 13:00 Prvi dnevnik, Šport,
Vreme, 13:25 Narejeno v Kjotu, dokumentarni pro-
gram, 14:30 Duhovni utrip, 14:45 TV-izložba, 15:00
Potepanja - Barangolások, 15:35 Otroški program,
16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport,
Vreme, 17:20 Slovenski magazin, 17:50 Niki Vrum,
risanka, 18:05 Šef doma: Curry, eksotika po doma-
če, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika,
Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Vsa bitja, majhna in
velika, 20:55 Jugoslovanske tajne službe, 22:00 Od-
mevi, Šport, 22:40 Pričevalci, 0:20 Dnevnik Sloven-
cev v Italiji, 0:45 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport,
Kultura, Vreme, 1:40 Napovedujemo

TOREK, 17.05.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 11:20 Videotrak, 12:40 Dobro
jutro, 15:40 Avtomobilnost, 16:30 Vse o Evroviziji
2022, 17:55 Zbujeni v sanje, 19:00 V vrtincu ljube-
zni, 20:10 Telo: čudesa notranjih družbenih omrežij,
21:10 Stiks, 22:50 NaGlas! 23:20 Kitajska: Otroci sra-
mote, 0:25 Videonoč

SREDA, 18.05.2022, I. spored TVS

6:25 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 Slo-
venski magazin, 10:30 TV-izložba, 10:50 Šef doma:
Curry, eksotika po domače, 11:10 Danes dol, jutri
gor: Vege hribi, 11:40 TV-izložba, 12:00 Studio City,
13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Narejeno
v Kjotu, dokumentarni program, 14:20 Osmi dan,
14:55 Rojaki, 15:20 Mostovi - Hidak, 15:50 Male sive
celice, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih,
Šport, Vreme, 17:20 Res sprejeti? 17:50 Bela in Se-
bastijan, risanka, 18:00 Šef doma, 18:20 Vem! 18:57
Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme,
20:00 Film tedna: Brooklyn, 22:00 Odmevi, Šport,
22:40 Sveto in svet, 23:35 Res sprejeti? 0:10 Dnevnik
Slovencev v Italiji, 0:35 Dnevnik, Slovenska kronika,
Šport, Kultura, Vreme, 1:30 Napovedujemo

SREDA, 18.05.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 9:30 Videotrak, 10:30 Dobro ju-
tro, 13:30 Na lepše, 14:25 Trutamora Slovenica in Ve-
dun: Zvočne podobe Zemlje, 15:40 Ambienti, 16:30
Nedeljsko popoldne, 18:00 V vrtincu ljubezni, 19:10
Hokej: Finska - Švedska, svetovno prvenstvo elitne
skupine, 21:40 Žrebanje Lota, 21:50 2Cellos: Luka
Šulić in Stjepan Hauser, 22:40 Neustrašna, 23:40
Videonoč

ČETRTEK, 19.05.2022, I. spored TVS

6:25 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 Res
sprejeti?: Nevsakdanji načini bivanja, 10:35 TV-iz-
ložba, 10:50 Šef doma: Po jutru se dan pozna, 11:10
Danes dol, jutri gor, 11:45 TV-izložba, 12:00 Arena,
13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Narejeno
v Kjotu, 14:25 TV-izložba, 14:40 Slovenski utrin-
ki, 15:05 Pod drobnogledom - Nagyító alatt, 15:45
Otroški program, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila
ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Ugriznimo znanost:
Ogljikovi hidrati - škodljivi ali koristni? 17:50 Reak-
tivčki, risanka, 18:00 Šef doma: Gola torta, ki vsakič
uspe, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika,
Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Tarča, 20:55 Raj - ne-
ukročni planet: Galapaški otoki - začarano otočje,
22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Osmi dan, 23:20 Dedišči-
na Evrope: Ljudstvo in njegov kralj, 1:30 Ugriznimo
znanost: Ogljikovi hidrati - škodljivi ali koristni? 1:55
Dnevnik Slovencev v Italiji, 2:20 Dnevnik, Slovenska
kronika, Šport, Kultura, Vreme, 3:15 Napovedujemo

ČETRTEK, 19.05.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 10:00 Videotrak, 11:10 Dobro
jutro, 14:10 Sveto in svet, 15:20 Na lepše, 16:15 Ideal-
na mesta, 17:30 V petek zvečer, 19:00 V vrtincu ljube-
zni, 20:10 Zgodovina kavbojk, 21:00 Avtomobilnost,
21:35 Ambienti, 22:10 J. in O. Bubenček: Doktor
Živago (duet Lare in Jurija Živaga), 22:25 Slovenska
jazz scena, 23:25 Videonoč

19
2020

MEDNARODNA LIKOVNA KOLONIJA
NEMZETKÖZI MŰVÉSZTELEP
INTERNATIONAL FINE ARTS COLONY

■ Monošter-Szentgotthárd

Vabilo

Meghívó

Igor BANFI
CSUTA György
Endre GÖNTÉR
Svetlana JAKIMOVSKA RODIĆ
Barbara KASTELEC
Ferenc KIRÁLY
KOVÁCS Ferenc
LIPOVICS János
Maria B. RAUNIO
VANYÚR István

Zveza Slovencev na Madžarskem,
Občina Monošter in
Galerija - Muzej Lendava
vljudno vabijo Vas in Vaše prijatelje na
odprtje razstave umetniških del nastalih na

19. mednarodni likovni koloniji v Monoštru.

Odprtje razstave bo v četrtek, **12. maja 2022**
ob 17. uri v Slovenskem kulturnem in informativnem
centru v Monoštru.

Razstavo bo odprla **Metka LAJNSCEK**,
generalna konzulka Republike Slovenije v Monoštru.

Strokovno predstavitev likovnih del bo podal
umetnostni zgodovinar **Atila PISNJAK**.

Projekt so podprli / A projektet támogatták:

Szentgotthárd Város Önkormányzata / Občina Monošter, Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu,
Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, Galerija-Muzej Lendava / Galéria-Múzeum Lendava, Zveza Slovencev na Madžarskem / Magyarországi Szlovének Szövetsége

A Magyarországi Szlovének Szövetsége,
Szentgotthárd Város Önkormányzata és a
Galéria - Múzeum Lendava
tisztelettel meghívják Önt és kedves ismerőseit a

19. Nemzetközi Művésztelep, Szentgotthárd

alkotásából rendezett kiállítás megnyitójára,
amelyre **2022. május 12-én**, csütörtökön,
17.00 órakor kerül sor Szentgotthárdon
a Szlovén Kulturális és Információs Központban.

A kiállítást **Metka LAJNSCEK**, a Szlovén Köztársaság
magyarországi főkonzulja nyitja meg.

Szakmai méltatást **PISNJAK Atila**
művészettörténész tart.

POZVANJE / VABILO

Ob svetovnom dnevi čel

vas Zveza Slovencev na Madžarskem in Razvojna agencija Slovenska
krajina zoveta na Slovensko vzorčno kmetijo na Gorenji Senik, da se
pridružite programi

» **FLAJSNE, KAK FČELICE**«, steri bau

18. majuša 2022 med 9.00 in 11.00. vöro.

Mlajši iz dvojezični vrtcov Gorenji Senik in Sakalauvci nam nutpokaže-
jo, ka vse znajo o pomladi pa o fčelaj. Vküper mo posadili nauve rauže
kauli kmetije, ka aj se fčele majo gé pasti. S pomočjo glažojnatnoga
panja mo leko vidli, kak živejo pa kak flajsno delajo fčele. Kmetija ma
že svoj čebelnjak, tak mo te den ešče med tö taučili.

Pridete, zdaj bo rejsen vse medeno!

Ob svetovnem dnevu čebel

vas Zveza Slovencev na Madžarskem in Razvojna agencija Slovenska
krajina vabita na program z naslovom
»**PRIDNI KOT ČEBELE**«, ki bo
18. maja 2022 na Slovenski vzorčni kmetiji.

Pridružite se nam med 9.00 in 11.00 uro.

Malčki iz dvojezičnih vrtcev Gornji Senik in Sakalovci se bodo pred-
stavili s kratkim kulturnim programom. Z njihovo pomočjo bomo
obnovili nasad sivke, ki se nahaja ob vzorčni kmetiji, porabski čebelar
pa bo s pomočjo steklenega panja predstavil življenje čebel. Ker ima
naša kmetija tudi lastni čebelnjak, bomo s pomočjo porabske čebelarke
iztočili sveži med.

Prisrčno vabljeni, tokrat bo res vse medeno!

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti,
Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS
za Slovence v zamejstvu in po svetu.
Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za
Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR
ali 52 USD.

Številka bančnega računa: HU75
11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB